

Handleiding lentewandeling voor kleuters in De wereld van Kina: de Tuin

DE WANDELING VOORBEREIDEN ALS LEERKRACHT

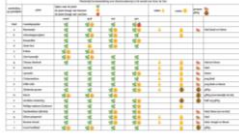
- Leg de plantenlijst en het grondplan naast elkaar om een wandelroute uit te stippelen. Een wandelroute uitstippelen doe je zo:
 1. Je kiest een aantal planten uit de plantenlijst.
We raden aan **6 à 8 planten te selecteren**, afhankelijk van de aandachtspanne en de interesse van de kinderen.
 2. Zoek de locaties van de planten op het grondplan en omcirkel ze.
 3. Maak een route door op het grondplan het volgende te verbinden:
 - a. START (hier kan je de inleiding geven)
 - b. de locaties van de planten die je wilt waarnemen
 - c. alsook de symbooltjes van de vlinder (insectenhotel), de bij (bienenkast), de kikker (vijver) en eventueel de regenboog (doeopdracht met kleuren).
 De volgorde maakt niet uit.

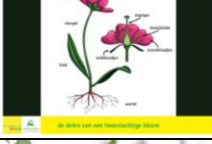

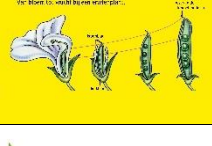

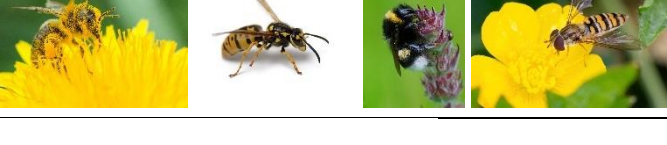

- De tekst hieronder kan een leidraad zijn bij hetgeen je vertelt tijdens de wandeling. Je kiest uiteraard zelf wat en hoe uitgebreid je vertelt.

- De bloeiperiodes van planten kunnen van jaar tot jaar verschillen. Het kan dat de informatie op de plantenlijst niet 100% juist is. We zijn afhankelijk van natuurprocessen. Leg dit gerust ook uit aan de kinderen.

- **Proeven van een plant:** hou rekening met de grootte van de plant. Er komen nog andere klassen. Vaak kan je een blaadje in kleine stukjes scheuren om uit te delen aan de kinderen. Op de plantenlijst kan je zien welke planten eetbaar zijn en welke niet.

- Indien je dit wenst, krijg je een bakje met educatief materiaal mee.
Het bakje bevat:

1 mesje (om stukjes van planten te snijden)	
1 schaar (om stukjes van planten te knippen)	
15 spiegeltjes	
2 vergrootglazen	
1 kleurenboompje	
2 grondplannen <ul style="list-style-type: none"> • 1 voor kleuters • 1 voor lagere school 	
2 plantenlijsten <ul style="list-style-type: none"> • voor kleuters • voor lagere school 	
2 lesfiches <ul style="list-style-type: none"> • voor kleuters • voor lagere school 	= dit document (+ lesfiche van het andere niveau)

<p>3 prenten van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kruiden • struiken • bomen 	
<p>3 foto's van kruiden</p> <ul style="list-style-type: none"> • brandnetel • witte dovenetel • zonnebloem 	
<p>prent 'de delen van een tweeslachtige bloem'</p>	
<p>2 detailfoto's van planten met bloem en vrucht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • braam • aardbei 	
<p>foto van bloemknop tot aardbei</p>	
<p>logische volgorde appelboom 'van zaadje tot vrucht' (met 7 kaartjes)</p>	
<p>prent 'van bloem tot vrucht bij een erwtenplant'</p>	
<p>foto tak met knoppen</p>	
<p>foto van zaadje tot kiemplant</p>	
<p>foto levenscyclus lieveheersbeestje</p>	
<p>4 foto's van insecten</p> <ul style="list-style-type: none"> • honingbij • gewone wesp • hommelp • zweefvlieg 	
<p>foto van de drie individuen in een kolonie honingbijen: werkster-dar-koningin</p>	
<p>logische volgorde levenscyclus kikker 'van kikkerdril tot kikker' (met 6 kaartjes)</p>	

LENTEWANDELING IN DE WERELD VAN KINA: DE TUIN

AFSPRAKEN MAKEN MET DE LEERLINGEN

- a) Wandel altijd op de padjes (steentjes, gras of schors) en niet in de perken, zo vertrappel je geen planten.
- b) Trek niets af van planten. Iets van de grond oprapen mag wel.
- c) Wandel achter de leerkracht.
- d) Herhaal klasregels: stilteteken, luisteren naar elkaar, ...

INLEIDING: LENTE, WAT IS DAT?

(de inleiding kan je doen aan de Canadapopulier met de boomstammetjes, aangeduid op het grondplan als 'START')

- Welke seizoenen ken je? Welk seizoen is het nu?
- Bespreek met de kinderen wat zo typerend is aan de lente:
 - Bespreek het weer: minder koud, meer zon, wel nog af en toe buien
 - De dagen worden langer: het is al wat langer licht.
 - Je ziet veel knol- en bolgewassen, zoals krokussen, narcissen (paaslelies), tulpen en hyacinten.
 - Bloemknoppen op planten gaan open. Je ziet dus meer en meer bloemen. Bloemen op bomen en struiken noemen we bloesems.
 - De tuin wordt groener:
 - bomen, struiken en andere vaste planten maken nieuwe scheuten en bladeren. Bladknoppen gaan open (blaadjes ontvouwen zich).
 - zaden kiemen en vormen nieuwe, jonge planten.
 - Je ziet kriebeldiertjes: insecten zoals bijen, hommels, vliegen, wespen, lieveheersbeestjes, ...
 - Trekvogels keren terug noordwaarts. Vogels gaan nestelen en broeden.
 - Verschillende dieren komen uit hun winterslaap of winterrust (bijvoorbeeld eekhoorns, padden, egels, salamanders, citroenvlinders, lieveheersbeestjes, ...).
 - Er worden veel jonge dieren geboren. In deze tuin zijn dat: bijen, kikkervisjes, muizen, slakken, egels...

MOGELIJKE LEERINHouden TIJDENS DE WANDELING

- Begrippen: kruid – struik – boom

Kruiden zijn planten met groene, sappige en buigzame stengels.

Afbeelding van Hans Linde via Pixabay

Voorbeelden van kruiden: munt, madelief, bosaardbei, paardenbloem, zonnebloem, brandnetel, klaproos, tomaat, ...

Een **struik** of heester heeft géén stam. De plant heeft vele houtige takken die net boven of onder de bodem vertakt.

Afbeelding 'Shrub with yellow flowers in the spring' van Mircea Iancu via Stockvault

Voorbeelden van struiken: hazelaar, framboos, hulst, braam, roos, lavendel, ...

Een **boom** heeft een stevige stam die zich pas hoog boven de grond vertakt. Alle takken samen vormen de kruin.

Afbeelding van wirestock via Freepik

Voorbeelden van bomen: ruwe berk, walnoot, appel, tamme kastanje, zomereik, ...

- Hoofddelen van een plant: wortel(s) & stengel (of stam) & bladeren
- De cyclus van zaadje naar vrucht én de rol die insecten (en de wind) spelen bij de bestuiving. Gebruik hierbij eventueel de logische volgorde 'van zaadje tot vrucht'.

Afbeelding 'Apple life cycle transparent set' van Macrovector via Freepik

- Bloemen
 - Waarom hebben bloemen zulke felle kleuren en ruiken ze lekker? Om bijen, vlinders, zweefvliegen... aan te trekken.
 - Welke kleuren hebben bloemblaadjes van bloemen?
Doeopdracht: ga op zoek naar bloemen in verschillende kleuren. Gebruik hierbij eventueel het kleurenboompje.

Tip: heb je veel tijd, dan doe je de opdracht in de gehele tuin. Heb je minder tijd, doe dan de opdracht in 'de zientuin van Anemoon' in de Tinkeltuin. Dit staat op het grondplan aangeduid met een symbool van een regenboog.

- Insecten
 - Bekijk het grote insectenhotel.
(aangeduid op het grondplan met het symbool van een vlinder)
Het is een nestplaats voor solitaire bijen, vlinders, lieveheersbeestjes, oorwormen,...
Wie woont waar?
 - Bekijk de bijenkasten in de bijenhal.
(aangeduid op het grondplan met het symbool van een bij)
In één bijenkast wonen al snel zo'n 50 000 honingbijen.
 - Werksters-darren-koningin
 - Wat verzamelen honingbijen?
Nectar (waarvan ze honing maken), stuifmeel (vooral voor de larven), water, propolis (= een bacterie- en schimmeldodend goedje waarmee ze de kast afkitten).
 - Waarom zijn bijen (en andere bestuivers zoals vlinders en zweefvliegen) heel nuttig?

Vanaf april (afhankelijk van het weer) kan je ook de observatiekast bekijken in de bijenzaal in het museumgebouw. De observatiekast is een kleine bijenkast van glas waar je levende honingbijen van dichtbij kan bekijken.

- Vijver
(aangeduid op het grondplan met het symbool van een kikker)
Tijdens de winter doet de groene kikker in de modder van de vijverbodem een winterslaap.
In de lente legt de vrouwtjeskikker haar eitjes in het water. Dit noemen we kikkerdril. De eitjes groeien daarna uit tot kikkervisjes. Van maart t.e.m. juni kan je kikkerdril vinden in vijvers, sloten en grachten.
Leg uit: levenscyclus kikker.
Gebruik hierbij eventueel de logische volgorde 'van kikkerdril tot kikker'.

Afbeelding 'Frog life cycle stages realistic set with adult animal fertilized eggs jelly mass tadpole froglet' van Macrovector via Freepik

ZINTUIGLIJKE INDRUKKEN TIJDENS DE WANDELING

Tijdens de wandeling kan je inzetten op zintuiglijke waarneming.

Je kan kijken, ruiken, voelen en proeven van bepaalde planten.

Op de plantenlijst vind je een overzicht welke planten lekker geuren, leuk zijn om aan te voelen, lekker smaken, ...

Opgelet!

Er staan ook giftige planten in de tuin! Die staan aangeduid met een bordje 'GIFTIG'!

Sommige planten (zoals Berenklauw of Gevlekte scheerling) kunnen irritatie veroorzaken na het aanraken.

INFORMATIE OVER DE PLANTEN

Canadapopulier (START)

Dit is de oudste en grootste plant van de tuin (+/- 120 jaar oud).

Hoe noemen we zo'n plant? Een boom.

Zie je de top van de boom? Wist je dat de wortels recht onder de kruin zitten? Op maar enkele centimeter onder je voeten. Is het een goed idee om daar de grond aan te stampen?

Het is een boom met een ruwe schors. Voel gerust eens aan de schors.

Deze boom is een vrouwtje met katjes in het voorjaar. In juni zorgt zij voor een sneeuwstorm van wit zaadpluis.

Men noemt deze boom ook de *waaiboom*. Snap je waarom?

a) Rozemarijn

Dit is een struik uit het warme zuiden.

Kijk eens naar de bladeren. Ze zijn klein en smal. Zo verdampt weinig water uit het blad en kan de plant overleven tijdens droogte.

Rozemarijn is een keukenkruid. Het is lekker in stoofpotjes en bij gegrild vlees. In welk gerecht gebruik jij rozemarijn?

Rozemarijn kan ook genezen. Het helpt tegen winderigheid, stress, migraine en depressie.

Ook kan je stijve spieren inwrijven met rozemarijnolie; ze zullen loskomen.

b) Schoenlappersplant

Dit kruid heeft dikke leerachtige bladeren die was bevatten.

Hiermee kan je lederen schoenen een beetje opblinken.

Het is een winterharde plant met bladeren die bestand zijn tegen vorst. Bij zware vorst krult het blad zich op om verdamping tegen te gaan.

De plant bloeit in de lente met rozerode, compacte trossen van kleine bloemen die op hoge, dikke stelen staan. Bijen zijn gek op de nectar!

c) Bosaardbei

Een aardbeienplant is een kruid.

De plant heeft witte bloemen die uitgroeien tot vlezige aardbeien.

Maar eerst moeten ze bestoven worden door bijen, hommels, vlinders, vliegen, zweefvliegen, ...

Van bloem tot aardbei, dat duurt ongeveer 3 à 4 weken.

De aardbei die wij kopen in de winkel is de tuinaardbei, die is groter dan de bosaardbei.

In Nederland noemen ze aardbeien ook wel zomerkoninkjes.

d) Zoete kers

Deze boom heeft in april-mei witte, geurende bloesems.

Wanneer die worden bestoven door insecten (o.a. koningspage, sleedoornpage), groeien de bloemen uit tot sappige donkerrode kersen met een zurige zoete smaak. De kersen hangen aan een lange roodbruine steel.

De vruchten kan je rauw of gekookt eten. Denk maar aan een lekkere kersentaart!

Het pitje (=zaadje) binnenin eten we niet op. Als je héél veel pitten hebt, kan je er een kersenpittkussentje van maken. Zo heb je lekker warme voeten in de winter.

De zaden van de zoete kers worden verspreid door vogels die de kersen eten. De kersenpitten kunnen ze niet verteren en verlaten samen met de uitwerpselen het lichaam van de vogel.

e) Krokus

Hier staan witte, gele en paarse krokussen. Samen vormen ze een heus bloementapijt.

De naam krokusvakantie verwijst naar 'krokus', een voorjaarsbloem (kruid) die al kan bloeien vanaf februari.

Ze groeit vanuit een ondergrondse knol, dat is het deel van de plant dat ondergronds overleeft wanneer de rest (het deel bovengronds) afsterft. Elk jaar komen er krokussen bij omdat de ondergrondse knollen zich vermeerderen.

Ook kunnen krokussen rekenen op de hulp van mieren voor het verspreiden van hun zaden. Mieren slepen de zaden van de krokus naar hun nest omdat ze zo lekker zoet zijn. Zo zorgen mieren voor nieuwe krokussen.

f) Gele kornoelje

Gele kornoelje is een struik die in februari-maart-april gele bloemen draagt in kleine schermen op het naakte hout, nog vóór de bladeren uitlopen. Vanwege de vroege bloei van deze plant is hij erg in trek bij bijen en hommels.

In de herfst verschijnen eetbare vruchten die rood tot zwart verkleuren. De sappige, licht zurige vruchten smaken pruimachtig en zouden kunnen helpen bij darmklachten.

Je kan er marmelade, sap en wijn van maken. Ook vogels zijn dol op de vruchten.

Als je de zaden in de bessen roostert en vermaalt, dan heb je een alternatief voor koffie.

g) Chinese bieslook

Dit kruid wordt ook knoflookbieslook genoemd, vanwege zijn (lichte) knoflookachtige smaak.

Chinese bieslook is verwant aan bolgewassen zoals ui, prei en knoflook.

In Oost-Azië worden de jonge stengels door een bakbeslag gehaald, gefrituurd en geserveerd met een sausje.

De bladeren, stengels en bloemen zijn eetbaar. Het is heerlijk in salades. Het eten van Chinese bieslook zou de eetlust en spijsvertering bevorderen.

Het sap van de plant zou je kunnen gebruiken als afweermiddel tegen motten.

De plant krijgt eind april, begin mei witte bloemen die veel bijen aantrekken.

h) Aarmunt

De blaadjes van dit kruid kan je gebruiken in salades, warme gerechten (vlees- en visschotels) en bij fruit (bv. ananas met muntblaadjes).

De Romeinen maakten zelfs al muntsaus bij vleesgerechten. Ze gebruikten munt ook al als mondverfrisser en digestief (= een middelje dat de spijsvertering bevordert).

In Marokko is muntthee de nationale drank.

Thee zetten en samen drinken staat voor gastvrijheid, vriendschap en verbinding.

Een thee gemaakt van de bladeren wordt al heel lang gebruikt bij de behandeling van koorts, hoofdpijn, spijsverteringsstoornissen en verschillende andere kleine kwalen.

Het heeft ook een verfrissend effect in de mond, denk maar aan tandpasta!

De etherische olie van de bladeren en stengels wordt gebruikt om snoepgoed (o.a. kauwgom, After Eight), ijs en drankjes op smaak te brengen.

i) Lavendel

Lavendel is een plant met grijze bladeren. De bladeren bevatten grijze haartjes die ervoor zorgen dat de plant niet uitdroogt en kan overwinteren. Tussen de haren wordt de vochtige lucht vastgehouden.

Romeinen deden lavendel in hun badwater en dat werkt ontspannend.

Wanneer gebruik jij lavendel? Misschien als badolie of misschien leg je een lekker geurend lavendelzakje tussen je kleren of onder je kussen? Je kan de bloeiende stengels, nadat de bloemen zijn verwijderd, in kleine bundels binden en als wierookstokjes verbranden.

Lavendel komt als kruid en als struik voor.

j) Citroenmelisse

Citroenmelisse is een kruid met bladeren die sterk naar citroen geuren. De bladeren worden als keukenkruid gebruikt bij schapenvlees, vis en in salades. Van de verse of gedroogde bladeren kan een thee met citroensmaak worden gemaakt. De thee werkt rustgevend, het is ideaal als slaapmutsje. De plant heeft geneeskrachtige eigenschappen. Een aftreksel van de bladeren wordt uitwendig gebruikt tegen een koortslip. Melissa betekent honingbij in het Grieks. De Oude Grieken waren dol op honing van deze plant!

k) Echte salie

Salie is een winterharde groenblijvende struik die bestoven wordt door bijen.

Salie is een geneeskrachtige plant.

Voor de Romeinen was salie een heilig kruid omdat ze geloofden dat het een lang leven kon brengen. In de Middeleeuwen werd salie gebruikt bij verkoudheden, buikkrampen en om de spijsvertering te verbeteren.

Eeuwen later pas werd salie ontdekt als keukenkruid. Salie

zorgt voor een goede spijsvertering, daarom wordt salie gebruikt bij vet vlees (varkens- en lamsvlees) en vette vis (paling in het groen). Gorgelen met saliethee helpt tegen keelpijn. Ook kan je je tanden poetsen door met de bovenkant van het blad over je gebit te wrijven.

l) Stinkende gouwe

Stinkende gouwe is een kruid met gele bloemen die bestoven worden door bijen, vliegen en kevers. *Gouwe* verwijst naar goud, geel. De gele bloemen groeien uit tot een doosvrucht. De zaden worden door mieren verspreid. Mieren zijn dol op het mierenbroodje dat aan het zaad hangt.

Het is een geneeskrachtige plant. Je kent het waarschijnlijk wel als middeltje tegen wratten. Doe het oranje sap van de stengel op de wrat en ze zal na een tijdje verdwijnen.

Opgelet: vermijd contact met de ogen! Dit sap ruikt slecht, vandaar de naam *stinkende gouwe*.

De bloem van dit kruid heeft twee kelkblaadjes die snel afvallen. Hoeveel kroonblaadjes heeft deze plant? (4)

m) Narcis

Narcis is ook bekend onder de naam paaslelie of paasbloem. Dit kruid bloeit rond Pasen. Narcissen kunnen zich op twee manieren vermeerderen: de bol vormt broedbolletjes waaruit nieuwe planten groeien én de plant kan zaden vormen. Aan die zaden hangt een mierenbroodje, een zoet aanhangsel waar mieren dol op zijn. Wanneer de zaden op de grond vallen, gaan de mieren ermee aan de haal en verspreiden zo het zaad.

Het gif in de bloembol kan bij inname aanleiding geven tot braken, buikpijn en diarree. Dat is slim gezien van de plant: knaagdieren laten de giftige bollen links liggen.

Het aanraken van de bloembollen kan huidirritaties veroorzaken, net zoals het melkachtig vocht dat zich in de stengels bevindt. Ook de bloemen raak je beter niet aan.

Een prachtige, maar geen onschuldige plant dus.

n) Gevlekte scheerling

Deze giftige plant lijkt sterk op roomse kervel. Pluk niet zomaar planten! Roomse kervel is eetbaar. Maar gevlekte scheerling is daarentegen héél giftig! Socrates stierf in 399 v. Chr. door de gifbeker te drinken. De beker bevatte vermoedelijk het gif van deze plant.

De plant komt in bermen en op braakliggend terrein voor. Je herkent ze aan de witte bloemen in een groot scherm en aan de purperen vlekjes op de stengel. Als je de plant kneust komt er een onaangename geur vrij. Vroeger werd de plant gebruikt als geneesmiddel: het is een verdovende plant die kalmeert en pijn verlicht. Vanwege de uiterst giftige aard van dit kruid wordt het tegenwoordig zelden gebruikt.

o) Wollige andoorn (Ezelsoor)

De ovale bladeren van dit kruid zijn zacht, grijs en zwaar behaard. Voel maar!

Waarom doet het jou denken? Kan jij een leuke naam bedenken voor deze plant die aantoont hoe zacht hij is?

De volksnaam is *ezelsoor*. De gelijkenis is treffend.

Het is een vaste plant die tijdens de winter haar bladeren behoudt dankzij de vele haartjes; ze houden verdamping tegen.

Die wolhaartjes zijn geliefd bij de grote wolbij. Zij snijdt met haar kaken de wolharen van de bladeren en gebruikt ze als binnenbekleding voor haar nestcellen.

De Oude Egyptenaren gebruikten de verse bladeren om wonden te verschonen.

De plant draagt van juni tot september roze, paarsblauwe bloemen.

p) Paardenbloem (Molsla)

Paardenbloem is een gekend kruid uit de composietenfamilie.

Op het zogenoemde hoofdje van één paardenbloem staan heel veel gele (lint)bloemen.

Paardenbloemen die 'in vrucht' staan, zijn erg geliefd bij kinderen: ze blazen graag de vruchtpluisjes weg.

Het jonge blad wordt gegeten in salades en heet molsla.

Van de bloemen kan je een honingachtige siroop koken.

De plant is ook bekend onder de naam *pisbloem* omwille van zijn urineafdrijvend effect wanneer je het blad eet.

Dankzij de vorm van de bladeren wordt de plant ook *leeuwentand* genoemd. De insnijding van het blad doet denken aan de tanden van een leeuw.

q) Kleine pimpernel

Kleine pimpernel is een kruid met eetbare blaadjes.

Ruik eens aan een blaadje en proef er vervolgens van. Herken je de geur en smaak? Het doet denken aan komkommer!

Pimpernel wordt gebruikt in salades, soepen en sauzen én geeft een koele smaak aan een glas witte wijn.

De wortels of een aftreksel van de bladeren kan je gebruiken als verzachtende behandeling bij kleine brandwonden of zonnebrand.

De blaadjes (en vooral ook de wortel) werden vroeger gebruikt als bloedstelpend middel.

Vandaar de Latijnse naam '*sanguisorba*'. Dit komt van *sanguis sorbere*, hetgeen *bloedabsorberend* betekent.

Vlinders zijn dol op de bloemen van deze plant.

r) Roomse kervel

Roomse kervel is een kruid dat door de Romeinen uit Rusland en Siberië is meegebracht.

De typische zoete anijssmaak kan je proeven in de bladeren, zaden en wortels.

De blaadjes en wortels kan je aan een salade toevoegen. Van de bladeren kan je thee maken.

De zaden zijn lekker als ze nog groen zijn en kunnen dienen als mondverfrisser.

De plant is geneeskrachtig: het is een middeltje tegen hoest en spijsverteringsproblemen (winderigheid).

Met de bladeren en de zaden kan je ook hout (eik) oppoetsen.

De plant heeft geveerde bladeren en krijgt in bloei witte schermbloemen.

Ze is makkelijk te verwarren met andere planten van de schermbloemenfamilie zoals de giftige gevlekte scheerling en berenklauw. Opletten dus!

s) Groot hoefblad

Groot hoefblad is een kruid dat je meestal langs water, op wegbermen en in moerasgebieden vindt.

Ze dankt haar naam aan de hoefijzervormige bladeren, die heel groot kunnen worden.

De bladeren werden vroeger als hoofddekkel gebruikt, handig als je als boer in de blakende zon of in de regen werkte.

Vroeger -toen er nog geen koelkasten waren- gebruikte men de bladeren ook om boter in te bewaren.

Nu wordt het medicinaal gebruikt tegen migraine, hoest en astma.

Aan het begin van de lente (maart-april) komen de nectarrijke rozerode bloemen uit en pas daarna de bladeren.

